

A TŐZSDE

A tőzsde a hatékony tőkeáramlás, tőkeértékelés, az árfolyam és egyéb kockázat megosztása érdekében a tőzsdei termékek keresletét és kínálatát koncentrálnak, azok kereskedését lebonyolítják, a nyilvános árfolyam-alakulást elősegítő gazdálkodó szervezet.

A tőzsdei tevékenység

A tőzsdei tevékenység a tőzsdei termék szervezett, szabványosított kereskedésének üzletszerű lebonyolítása.

Tőzsdei termék: a tőzsdén forgalmazott pénzügyi eszköz és áru. Pénzügyi eszköz: a befektetési eszköz és a deviza. Befektetési eszközök:

- a) átruházható értékpapírok;
- b) pénzpiaci eszközök (sorozatban kibocsátott, pénzkövetelésre szóló - értékpapírnak nem minősülő – okirat);
- c) értékpapírra, devizára, indexre, illetőleg ezek származtatott termékeire vonatkozó határidős ügyletek, ideértve az ezekkel egyenértékű készpénz-elszámolású eszközöket;
- d) határidős kamatlábügyletek;
- e) kamat-, deviza- és tőkecsereügyletek (swap-ügyletek);
- f) vételi és eladási opciók értékpapírra, devizára, indexre és kamatlábra, illetve ezek származtatott termékeire, ideértve az ezekkel egyenértékű készpénz-elszámolású eszközöket.

Tőzsdei tevékenységet kizárólag tőzsde végezhet.

A tőzsdére a gazdasági társaságokról szóló törvényi rendelkezéseket kell háttérjogszabályként alkalmazni.

A tőzsde kizárólag tőzsdei tevékenységet, illetve azt segítő, kiegészítő tevékenységet folytathat.

Tőzsdei tevékenységet segítő, kiegészítő tevékenység különösen az

- a) elszámolóházi,
- b) oktatási,
- c) informatikai,
- d) kiadvány előállítási és terjesztési,

e) adatszolgáltatási
tevékenység.

A tőzsde alapítása

A PSZÁF engedélye szükséges a tőzsde alapításához (alapítási engedély). Alapítási engedély alapján a tőzsde létesítésével kapcsolatos tevékenység végezhető.

A tőzsde működésének formája:

Tőzsde kizárólag dematerializált részvényekkel rendelkező részvénytársaság, *illetőleg* külföldi tőzsde fióktelepe formájában alapítható.

(A tőzsde 2001. december 31-ig, a korábbi értékpapírtörvényben szabályozott módon működő intézmény volt, amely nem gazdasági társasági formában, hanem sui generis jogalanyként működött).

A tőzsde alaptőkéje

Tőzsde árualapú ügyletek, deviza valamint határidős kamatláb ügyletek kereskedése esetén legalább 150 millió, egyéb tőzsdei termék kereskedése esetén legalább 500 millió forint pénzben befizetett alaptőkével (jegyzett tőkével) alapítható.

A tőzsdei tevékenység engedélyezésének feltételei

A tőzsdei tevékenység végzéséhez a Felügyelet engedélye szükséges (működési engedély). A Felügyelet az engedélyt tőzsdei termékenként vagy a tőzsdei termékek vonatkozásában együttesen adja meg.

A működési engedély feltételei

A kérelmező igazolja, hogy

- a) legalább tizenöt befektetési szolgáltatóval, illetőleg árutőzsdei szolgáltatóval előszerződést kötött a tőzsdei kereskedővé válásról;
- b) rendelkezik a tevékenység folytatásához szükséges személyi, tárgyi és biztonsági feltételekkel;

- c) a tőzsdei kereskedelem elszámolása (konkrét lebonyolítása) biztosított;
- d) rendelkezik olyan, legalább hároméves üzleti tervvel, mely alapján stabil, megbízható működése vélelmezhető;
- e) rendelkezik a Felügyelet által jóváhagyott szabályzatokkal;
- f) káreseményenként legalább százmillió forintos felelősségbiztosítással rendelkezik.

A tőzsde működését csak a Felügyelet működési engedélye alapján kezdi meg.

A tőzsde tulajdonosai

Zártkörű részvénytársaságként működő tőzsde alapító okirata előírhatja az egy tulajdonos által gyakorolható szavazati jog legmagasabb mértékét.

Köteles a Felügyelettől előzetesen engedélyt kérni, aki tőzsdében részesedést úgy kíván szerezni, vagy azt úgy kívánja módosítani, hogy közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése vagy szavazati joga elérje a 33, 50, 66, 75, vagy a 100 %-os határértéket. A Felügyelet tulajdonszerzésre vonatkozó engedélye nem pótolja a Gazdasági Versenyhivatal engedélyét.

Tőzsdében a 33, 50, 66, 75, vagy 100 %-os tulajdoni vagy szavazati jogot elérő vagy meghaladó részesedéssel rendelkező tulajdonos olyan személy lehet, aki elfogultságtól mentesen, az általános piaci érdekeket szem előtt tartva képes irányítani, illetve befolyásolni - mind szakmai, mind pénzügyi, gazdálkodási szempontból - a tőzsde megbízható, stabil, versenysemleges működését.

A tőzsde ilyen tulajdonosa a tulajdon-, illetőleg a szavazati joghoz kapcsolódó jogokat és előnyöket csak a Felügyelet engedélyével, az engedélyben foglalt mértékig gyakorolhatja.

Bejelentési, értesítési kötelezettség

A tőzsdében 5 a 33, 50, 66, 75, vagy 100 %-ot elérő, vagy meghaladó részesedéssel rendelkező személy két napon belül köteles a Felügyeletnek és a tőzsdének bejelenteni, ha

- a) befolyásoló részesedését teljes egészében megszüntette vagy

b) tulajdoni részarányát úgy módosította, hogy tulajdoni részesedése vagy szavazati joga a 33, 50, 66, 75, vagy 100 %-os határérték alá csökkent.

Tulajdonszerzés megtagadása

A Felügyelet megtagadja a tőzsdében történő részesedés szerzését, illetőleg a 33, 50, 66, 75, vagy 100 %-os tulajdoni arányt elérő, illetve meghaladó tulajdonrész utáni jogok, illetve előnyök gyakorlására az engedély megadását, ha a kérelmező (ideértve tulajdonosának vagy vezető tisztségviselőjének)

a) tevékenysége, illetve a tőzsdére gyakorolt befolyása veszélyezteti a tőzsde független, megbízható és körültekintő tulajdonosi irányítását vagy

b) üzleti tevékenységének, illetőleg kapcsolatainak jellege vagy a más vállalkozásokkal fennálló közvetlen és közvetett tulajdoni részesedésének szerkezete olyan, hogy a felügyeleti tevékenységet akadályozza.

Az engedélyt kérő személy vagy tulajdonosának, vezető tisztségviselőjének tevékenysége, illetve a tőzsdére gyakorolt befolyása különösen akkor veszélyezteti a tőzsde független, megbízható és körültekintő tulajdonosi irányítását, ha

a) pénzügyi, gazdasági helyzete az ajánlat tárgyát képező részesedésszerzés nagyságához viszonyítva nem minősíthető megfelelőnek, vagy

b) nem bizonyítható a részesedésszerzéshez felhasznált pénzeszközök eredetének törvényessége, vagy a pénzeszközök tulajdonosaként megjelölt személy adatainak valódisága, illetve

c) természetes személy esetén a törvényben meghatározott kizáró ok áll fenn.

Összeférhetetlenség

A tőzsdével munkaviszonyban álló személy és vele egy háztartásban élő közeli hozzátartozója nem lehet a tőzsde tulajdonosánál, illetve tőzsdei kereskedőnél vezető állású személy és érdemi ügyintéző.

A tőzsdével munkaviszonyban álló személy és vele egy háztartásban élő közeli hozzátartozója nem lehet tőzsdére bevezetett értékpapír kibocsátójánál vezető állású személy és érdemi ügyintéző, ide nem értve azt az esetet, ha a tőzsde által kibocsátott értékpapír vagy állampapír kerül a tőzsdére bevezetésre.

A tőzsdével munkaviszonyban álló személy és közeli hozzátartozója befektetési szolgáltatóban, illetőleg árutőzsdei szolgáltatóban közvetlen tulajdonnal nem rendelkezhet.

A tőzsde működése

A tőzsdei kereskedés

Tőzsdei kereskedő lehet, vagyis a tőzsdén kereskedési joggal az a személy rendelkezhet, aki

- a) legalább egy, az adott tőzsdén forgalmazott tőzsdei termék kereskedésének folytatásához szükséges felügyeleti, illetve más hatósági engedéllyel rendelkezik;
- b) megfelel a tőzsde szabályzataiban foglalt feltételeknek;
- c) a tőzsdével megkötí a szerződést, melyben vállalja a tőzsde szabályzataiban előírt feltételek teljesítését, betartását;
- d) a tőzsdei ügyletek elszámolására szerződést kötött a tőzsdei ügyletek elszámolását végző szervezettel vagy olyan klíringtaggal, melyen keresztül az elszámolás teljesíthető.

A tőzsde köteles a kérelmezővel az erre vonatkozó szerződést kötni, ha az megfelel a fenti feltételeknek.

A tőzsdei kereskedő a tőzsdén csak azon tőzsdei termék kereskedésében vehet részt, amely tőzsdei termék kereskedéséhez szükséges hatósági engedéllyel rendelkezik.

A tőzsde jogosult

- a tőzsdei kereskedőktől azok tőzsdén folytatott tevékenységével kapcsolatos, illetve azt befolyásoló információk kérésére, gyűjtésére.
- a tőzsdei kereskedők tőzsdén folytatott tevékenységének, valamint tőzsdén folytatott tevékenységével kapcsolatos adatok, nyilvántartások helyszíni ellenőrzésére.

A tőzsdei kereskedési jog megszűnése

A tőzsdei kereskedési jog megszűnik

- a) a tőzsdei kereskedő megszűnésével, halálával;
- b) a tőzsdei kereskedési szerződés lejártával;
- c) a tőzsdei kereskedési szerződés felmondásával; vagy
- d) a tőzsdei kereskedő kereskedési tevékenység folytatására jogosító engedélyének a hatósági visszavonásával.

A tőzsde a tőzsdei kereskedővel kötött szerződést felmondja, ha a tőzsdei kereskedő a tőzsde szabályzataiban előírt kötelezettségeit szankció alkalmazását követően sem teljesíti.

A tőzsde szabályzatai

A tőzsde - törvény által meghatározott keretek között - szabályzatban határozza meg a tevékenységére vonatkozó általános szabályokat, valamint a tőzsdei kereskedőkre és kibocsátókra vonatkozó jogokat és kötelezettségeket. A tőzsde szabályzatainak elfogadására és módosítására kizárólag az igazgatóság jogosult.

A tőzsde szabályzatában meg kell határozni:

- a) a tőzsdei kereskedési jog megszerzésének, felfüggesztésének és megszűnésének feltételeit és eljárási rendjét;
- b) a szabályzatok hatálya alá tartozó személyekkel szemben a tőzsde által alkalmazható szankciókat, valamint a jogorvoslat rendjét;
- c) a tőzsdei kereskedés szabályait;
- d) a tőzsdei termék bevezetésének, törlésének feltételeit és eljárási rendjét;
- e) a kereskedés felfüggesztésének szabályait és eljárási rendjét;
- f) az árfolyam és az egyéb tőzsdei információ nyilvánosságra hozatalának módját;
- g) a tőzsdei kereskedők, a tőzsdére bevezetett értékpapírok kibocsátói adatszolgáltatásának tartalmát, módját és ellenőrzésének rendjét;
- h) a tőzsdei forgalom elszámolásának rendjét (ha a tőzsde maga végzi ezt a tevékenységet);
- i) a tőzsde vezető állású személyeire és alkalmazottaira vonatkozó összeférhetlenségi szabályokat;
- j) a tőzsde által a szolgáltatást igénybe vevők részére felszámított díjakat.

A tőzsde a szabályzatait, valamint azok módosítását a Felügyelet hagyja jóvá.

Tőzsdei ügylet

A tőzsdei ügylet az a szerződés, amelyet a tőzsdei kereskedő a tőzsdén - a tőzsdei szabályzat által lehetővé tett körben és módon - tőzsdei termékre vonatkozóan köt.

A tőzsdei ügyletek fajtái:

- azonnali,
- határidős,
- opciós ügylet, és
- ezek kombinációja.

A tőzsdei ügylet érvényességéhez a tőzsdei ügylet adatainak a tőzsdei szabályzatban meghatározott módon történő rögzítése, határidős és opciós ügylet esetében továbbá az elszámolóház visszaigazolása is szükséges.

Azonnali ügylet: ha a tőzsdei ügyletben az ügylet tárgyának tényleges átadására anélkül vállalnak kötelezettséget, hogy a teljesítés módját és idejét meghatározták volna, a kötelezettséget a tőzsdei szabályzatban meghatározott módon és időben kell teljesíteni.

Határidős ügylet: a felek megállapodhatnak abban, hogy a tőzsdei ügyletben vállalt kötelezettségeiket a tőzsdei szabályzat által meghatározott későbbi időpontban teljesítik.

Ebben az esetben a tőzsdei ügylet a tőzsde szabályzata szerinti teljesítési feltételekkel azáltal jön létre, hogy az ügyletet az elszámolóház nyilvántartásba veszi és visszaigazolja. A határidős ügyletből eredő kötelezettséget - az elszámolóház szabályzata által meghatározott módon - mindkét fél irányában az elszámolóház teljesíti.

A határidős ügylet teljesítése történhet az ügylet tárgyának tényleges átadásával, közraktári jeggyel történő teljesítéssel, illetőleg készpénzes elszámolással.

Opciós ügylet: az opciós ügyletnek két fő fajtája lehet, vételi vagy eladási opció.

- Vételi opció: ha a kötelezett tőzsdei termékre másnak vételi jogot enged, a jogosult a vételi jog tárgyát egyoldalú nyilatkozattal megvásárolhatja.
- Eladási opció: annak a személynek, aki a jogosulttal szemben a tőzsdei termékre vételi kötelezettséget vállal, a jogosult a tőzsdei terméket egyoldalú nyilatkozattal eladhatja.

Az opciós ügyletre vonatkozó megállapodás tartalmazza a tőzsdei termék, a vételár, az opciós díj és az opció gyakorlásának időtartama (határnapja) meghatározását.

Az opció a tőzsdei ügylet megkötésétől számítva legfeljebb öt évre köthető ki. Az opció gyakorlása meghatározott határnapra is kiköthető, ez esetben a határnap nem lehet távolabbi, mint a tőzsdei ügylet megkötésétől számított öt év. Az öt évet meghaladó időtartamra vagy öt évnél távolabbi határnapra, illetve határozatlan időre kikötött opció semmis.

Az opciós ügylet azáltal jön létre, hogy azt az elszámolóház nyilvántartásba veszi és visszaigazolja. Az opciós ügyletből eredő kötelezettséget mindkét fél irányában az elszámolóház teljesíti.

Származtatott (derivatív) ügylet: olyan ügylet, amelynek értéke az alapjául szolgáló befektetési eszköz, deviza, áru vagy referenciárata (alaptermék) értékétől függ és önálló kereskedés tárgyát képezi (derivátiva);

A bíróság a kötelezettet az opciós ügyletből folyó kötelezettsége alól nem mentesítheti.

A tőzsdei ügylet megkötésének nem akadály, ha az ügylet tárgya nincs az eladó tulajdonában.
Tőzsdei ügyletben kikötött opció vagy elővásárlási jog átruházható és az örökösökre is átszáll.

A tőzsdei forgalom elszámolása

A tőzsdei forgalom elszámolása a tőzsde vagy attól szervezetileg független, elszámolóházi tevékenységet végző szervezet által történhet. (KELER Rt.)

A tőzsdei forgalmazás felfüggesztése

1) A tőzsde szabályzatában meghatározott személy legfeljebb 10 tőzsdenapra felfüggesztheti meghatározott tőzsdei termék tőzsdei forgalmazását, ha a további forgalmazás nem biztosítja a rendezett, áttekinthető és tisztességes kereskedelmet, illetve a tőzsdei kereskedés elszámolása nem biztosított. Értékpapír tőzsdei forgalmazásának felfüggesztése esetén a felfüggesztésről történő döntésről a kibocsátót értesíteni kell.

A tőzsde szabályzatában meghatározott személy által elrendelt három tőzsdenapot meghaladó felfüggesztéshez a Felügyelet előzetes hozzájárulása szükséges.

2) Meghatározott tőzsdei termékcsoporthoz tőzsdei forgalmazását vagy a teljes tőzsdei forgalmazást a tőzsde szabályzatában meghatározott személy - a Felügyelet azonnali tájékoztatása mellett - legfeljebb 1 tőzsdenapra felfüggesztheti, ha a forgalmazás fenntartása a befektetők jogos érdekeit, a piac egyensúlyát vagy a tőzsde működését veszélyezteti.

3) A Felügyelet meghatározott tőzsdei termékfajta tőzsdei forgalmazását vagy a teljes tőzsdei forgalmazást határozott időre felfüggesztheti, ha az általános pénzügyi, gazdasági, politikai helyzet nem teszi lehetővé, hogy a tőzsdei forgalom rendezett és áttekinthető legyen, és ezáltal nem tartható fenn a folyamatos és tisztességes tőzsdei forgalmazás.

4) A tőzsde igazgatósága vagy a Felügyelet legfeljebb 30 napra felfüggesztheti meghatározott tőzsdei termék tőzsdei forgalmazását, ha a további forgalmazás nem biztosítja a rendezett, áttekinthető és tisztességes tőzsdei kereskedelmet, veszélyezteti a befektetők esélyegyenlőségét, jogos érdekeit, illetve a piac egyensúlyát, valamint ha a tőzsdei kereskedés elszámolása nem biztosított. A tőzsde igazgatósága által elrendelt felfüggesztéshez a Felügyelet jóváhagyása szükséges, ha az a három napot meghaladja.

A teljes tőzsdei forgalmazást érintő, tíz tőzsdenapnál hosszabb időtartamú felfüggesztéshez a pénzügyminiszter jóváhagyása szükséges.

A tőzsde gazdálkodása, befektetési korlátozások

A tőzsde szabad pénzeszközét nem fektetheti az adott tőzsdére bevezetett és forgalmazott tőzsdei termékbe, ide nem értve az állampapírt és a tőzsde, valamint a tőzsdei elszámolást végző elszámolóház által kibocsátott részvényt.

A tőzsde szabad pénzeszközét nem fektetheti az 5% vagy 10%-ot elérő, illetve meghaladó részesedéssel rendelkező tulajdonosa által kibocsátott értékpapírba, ide nem értve az állampapírt.

A tőzsde ingatlant kizárólag tevékenysége ellátásához szükséges mértékben szerezhethet.

A tőzsde működése során csak olyan gazdasági társaságot alapíthat, illetve csak olyan gazdasági társaságban lehet tulajdonos, amely tőzsdei tevékenység, illetve azt segítő kiegészítő tevékenység megvalósítását hivatott elősegíteni.

A tőzsde nem szerezhethet olyan részesedést, illetőleg nem létesíthet olyan tagsági viszonyt vállalkozásban, amely esetben a vállalkozás tartozásaiért a részesedés mértékére való tekintet nélkül korlátlanul felel.

A tőzsde működésének nyilvánossága

A tőzsde a tőzsdei kereskedők és a befektetők tájékoztatása érdekében köteles biztosítani a tőzsdei adatok nyilvánosságát. A nyilvánossá tétel a tőzsde vagy vele szerződéses kapcsolatban álló más szervezet által történhet.

A tőzsde jogosult a tőzsdei adat - szabályzatában meghatározott időn, de legfeljebb húsz percen belüli - átadásáért ellenértéket kérni. A szabályzatban meghatározott időt követően a tőzsdei adat bárki által szabadon felhasználható.